

РОЛЬ ЗЕМСЬКИХ ШКІЛ ГЛУХІВСЬКОГО ПОВІТУ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ У РОЗВИТКУ ПОЧАТКОВОЇ НАРОДНОЇ ОСВІТИ

Давиденко Дмитро

Науковий керівник:
Андрій Гриценко

Проблеми діяльності земських установ активно досліджували українські вчені (А. Лохматова, А. Гриценко [2], О. Мармазова, А. Гапієнко, А. Катренко, О. Обметко та ін.), якими зроблено значний крок у дослідження різних напрямів діяльності земств. Однак питання запровадження земськими установами загальної початкової освіти на території України у другій половині XIX – на початку XX ст. досліджені побіжно й потребують нових розвідок.

Вагомим кроком у розвитку просвітництва стала земська реформа 1864 року, яка продовжила реформу зі скасування кріпосного права і скерувала подальший розвиток господарських та культурних питань на місцевому рівні. Так, «під опікою земських установ опинилися будівництво доріг, медицина, освіта, допомога хворим, бідним та постраждалим від війн тощо» [7, с. 97].

Цікавим є той факт, що початкова освіта була віднесена до необов'язкових галузей, однак повітові та губернське земства Чернігівської губернії провадили активну діяльність щодо поширення початкової освіти серед населення. Отже, після реформи земські школи почали функціонувати як освітні заклади, що засновувалися земствами і надавали початкову освіту сільським дітям.

За структурою земські школи були або одно-, або двокласними. Як відомо, перші земські школи створювалися на базі народних училищ, які було відкрито у попередні роки, а з часом новоутворені школи почали утримуватися земствами.

Завдяки підтримці земств мережа земських шкіл в Україні невідомо зростала: наприклад, Вікіпедія оприлюднює такі дані: у 1877 році було 1 403 школи, у 1898 році – 3 687 шкіл, у 1914 році – 7 082 школи [6]. Звісно, такий ріст освітніх закладів сприяв більшому охопленню населення початковою освітою й залученню сільських дітей до навчання.

У перші роки земської діяльності, як наголошує А. М. Гуз, велика роль відводилась сільським громадам, які будували й ремонтували шкільні приміщення, забезпечували опалення й обслуговували потреби школи [4, с. 37]. Промовистим і цікавим є той факт, що земства мали забезпечувати школи матеріально, але не мали жодного права втручатися в навчально-виховний процес.

У новостворених земських школах вивчали Закон Божий, читання, письмо та арифметику. Також викладалися елементарні відомості з природознавства, географії, історії. Крім земських функціонували й так звані міністерські та парафіяльні школи.

Щодо фінансового забезпечення та професійної свободи, то вчителі земських шкіл були краще забезпечені фінансово й мали більшу свободу у викладанні, могли застосовувати нові прогресивні на той час підручники. Зафіксовано, що у деяких земських школах були відкриті бібліотеки.

Є факти, що окремі земства вимагали ведення навчання в школах рідною мовою та видання українськомовних підручників.

З усього висловленого робимо висновок, що земські школи зробили вагомий внесок у розвиток народної освіти, адже земства робили все для того, щоб початкова народна освіта стала загальною в імперії. Це було нелегко, доводилось постійно клопотати перед урядом. Але результати такої роботи були вельми позитивними й прогресивними.

Література

1. Борисенко В. Й. Боротьба демократичних сил за народну освіту на Україні в 60–90–х роках XIX ст. Київ : Наукова думка, 1980. 153 с.
2. Гриценко А.П. Столипінська аграрна реформа початку XX століття на Глухівщині: регіональний аспект. *Сіверщина в історії України*. Зб. наукових праць. Вип. 10. Київ – Глухів: Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2017. С. 334 – 337. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/128760/79-Hrytsenko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 13.11.2023).
3. Гуз А.М. Культурно-освітня діяльність земських установ в Україні (1864-1914 рр.) : дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Київський ун-т ім. Т.Шевченка. Київ, 1997. 205 с.
4. Гуз А. М. Запровадження земської початкової освіти на території України у другій половині XIX – початку XX ст. *Історичні науки*. Випуск 49. С. 36-41.
5. Калениченко Н., Ільченко Ж. Роль земств у впровадженні навчання рідною мовою в народній школі України (кінець XIX - початок XX ст.). *Український історичний журнал*. 1994. № 1. С. 72-81. URL: <http://history.org.ua/JournALL/journal/1994/1/8.pdf> (дата звернення: 13.11.2023).
6. Лазанська Т. І. Земські школи. URL: <https://cutt.ly/vwIKHt2w> (дата звернення: 13.11.2023).
7. Потій Н. Початковий етап формування мережі земських народних училищ у Чернігівській губернії (1864-1874 рр.). *Сіверянський літопис*. 2009. № 2-3. С. 97-105. URL: <https://cutt.ly/WwIKHp08> (дата звернення: 13.11.2023).

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ В ІМЕНАХ: ГЕРОЙ-ЗАХИСНИК ІГОР БІЛЕВИЧ

Наталія Давиденко,
Світлана Цінько,
Поліна Новикова

Сьогодні на наших очах твориться новітня історія України – історія боротьби, звитяги, слави. Окремі сторінки в цю книгу Слави вписують наші Герої-захисники, одним із яких є наш земляк Ігор Білевич.

У цій розвідці опишемо, яку роль у житті Ігоря Володимировича Білевича (Хорта) відіграла його робота у козацькому клубі «Гарда» (з 2015 року, після повернення із зони бойових дій на сході країни).

Ось як згадує народження творчого тандему співзасновник «Гарди» Роман Дзекелев (Дзига): «Ігор Білевич вперше мене вразив на виставках, де ми інколи зустрічалися. Я бачив його шедеври і по-білому заздрив його золотим рукам. Коли